

Uhu-madarász hírek

13. sz., 2010. december

Beszámoló a MME Heves megyei Csoportjának 2010-ben végzett munkájáról

Ragadozómadár-munkacsoport

2010-ben részben idő híján, részben a rossz időjárás körülmények miatt több faj fészkeit nem tudtuk leellenőrizni, így viszonylag kevés adattal rendelkezünk. Ezek az alábbiak:

Kígyászölyv (Circaetus gallicus): Egy újabb revírt találtunk a keleti Mátrában. Itt a pár mozgása alapján nagyjából kirajzolódott a fészkek lehetséges helye is.

Egerészölyv (Buteo buteo): a dél-hevesi részen (Pély – Poroszló – Dormánd – Heves – Jászivány térsége) 55 pár költött.

Parlagi sas (Aquila heliaca): a dél-hevesi részen 5-6 pár költött.

Vándorsólyom (Falco peregrinus): az eddig is ismert mátrai költőpárnál 3 fióka nőtt fel, vsz. 1 hím és 2 tojó. 05.20-án már teljesen tollasak voltak a fiókák, de a fejükön még sok pehely látszott. Már 2009-ben, és idén is volt egy másik költés a déli Mátrában, ahol már évek óta sejtettük. Itt 2010.09.02-án egy öreg madarat egy kirepült fiatallal figyeltünk meg.

Kerecsensólyom (Falco cherrug): a dél-hevesi részen 6-7 pár költött.

Kabasólyom (Falco subbuteo): a dél-hevesi részen kb. 30 pár költött.

Vörös vércse (Falco tinnunculus): a dél-hevesi részen kb. 120 pár költött.

Kék vércse (Falco vespertinus): a dél-hevesi részen 34 pár költött.

Uhu (Bubo bubo): 2010-ben egy költőhelyen sem találtunk sikeres költést, a sok eső tönkretette a fészkealjákat.

Uráli bagoly (Strix uralensis): a kihelyezett 21 költőládából csak egyben volt költés, a Tót-hegyesnél, itt két fióka repült ki. Ezenkívül öt odúban költött macskabagoly.

Balázs Tibor - Borbáth Péter - Kazsu Attila – Dr. Solti Béla – Urbán László

Fehér gólya felmérés

Felemásan alakult a 2010-es esztendő madaraink szempontjából. A tavasz elég korán jött, és csapadék is esett bőségesen. Ez rendben is lett volna, de a bőséges csapadékból túl sok lett, a költési idő alatt a hőmérséklet sokszor csökkent az ideálisnak mondható szint alá. Nagyon sok költés tönkrement országszerte, a madarak kénytelenek voltak másodköltésbe fogni. Azonban a nagytestű madaragnál ez eléggé kockázatos, mivel hosszú az idő a kikeléstől a röpképesé válásig. Ráadásul vonuló madarokról van szó, kell, illetve kellene idő a szárnyizmok megerősödésére is, hiszen a vonulás még az erős, felnőtt gólyák számára is nagy próbatétel. A horti gólyák is így jártak, június 20-án szeretnénk volna meggyűrűzni őket,

azonban megdöbbenve tapasztaltuk, hogy a kiscigolyák még csak pár naposak voltak! A fészek aljában víz állt, a három kicsi közül egy kihűlt és elpusztult. A vizet leeresztettük a fészekből, (vasrúddal lyukakat csináltunk az alján), majd vittünk fel száraz fészekanyagot, de így sem sok esélyt láttunk arra, hogy megélik a felnőttkort. Rendszeresen követtem golyáink életét, és két héttel később nagy örömmel vettem észre, hogy megjelent két kis golyafej a fészek pereme fölött. Végül szeptember elején elhagyták a fészket, és csak reménykedni tudunk, hogy nem volt túl késői a kirepülés.

A felmérés adatai: a megyénkben költő 58 pár 147 fiókát nevelt fel és röptetett ki, a fészkek/fióka átlag 2,53 pd., ami a fent említett negatív hatások ellenére jónak értékelhető.

Az adatokat következő személyek szolgáltatták: Antal András, Jusztin Balázs, Dr. Solti Béla, Godó Lajos Máté, Tasnádi László, Szabó Tibor, Zombori Árpád.
Köszönjük munkájukat!

Szabó Tibor
koordinátor

Gyurgyalag és partifecske felmérés

Sok változás nem történt a tavalyi felméréshez képest, ugyanazokat az élőhelyeket kerestük fel, és azok a személyek vettek részt a munkában, mint 2009-ben. Jó lenne, ha ebben egy kicsit előre tudnánk lépni, bekapcsolódna néhány ember, hiszen nagyon sok olyan kisebb homokfal és egyéb élőhely van még megyénkben, amiről nincsenek adataink. Ezt a munkát egészen fiatal, kezdő madarászok, valamint idősebb tagtársaink is el tudják végezni, hiszen nem kell hozzá különösebb tapasztalat, fajismeret, illetve nem jár fokozott fizikai megterheléssel. Egy kellemes séta (amit természetkedvelő ember időnként úgyis megtesz), netesszel a zsebben, feljegyezve a becsült párok számát, aztán az adatok lejelentése. Tehát várom a jelentkezőket, természetesen részletes tájékoztatást kap a végzendő munkát illetően minden felmérő.

A 2010-es év adatai:

- gyurgyalag: 11 élőhely, 137 pár
- partifecske: 6 élőhely, 345 pár

Köszönöm a résztvevők munkáját: Dr. Solti Béla, Magos Gábor, Szabó Tibor, Urbán László

Szabó Tibor

Beszámoló a 2010. évi gyöngybagolyvédelmi munkáról

Az MME Heves Megyei Helyi Csoport gyöngybagolyvédelmi programja keretében három megyében (Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád) végeztünk gyöngybagoly felmérési és védelmi munkákat a 2010-es évben.

A beszámoló eddig teljesen megegyezik a 2009-es évvel, de csak eddig, mivel a 2010-es év pont az ellentétje volt az előzőnek. 2009-ben a meleg korán beköszöntött, nagy

szárazság volt, a költés is hamarabb kezdődött. A 2010-es évben a tavasz-nyár eleji sok csapadék következtében a költések egy jelentős része meghiúsult. Volt, ahol a júniusi ellenőrzéskor még tojásokat találtam, más években 2-4 hetes fiókák szoktak ilyenkor lenni. A július végi ellenőrzés alkalmával a júniusi tojásokat több helyen bezámulva találtam meg (összesen 18 záptojást találtam az év során a fészkekben). Ennek köszönhetően az egész költés kitolódott, így a másodköltések legtöbbje el is maradt.

Mindez lefordítva számokra azt jelenti, hogy nyolc helyen volt sikeres első költés, 35 fiókát számoltam össze (4,35 fióka/fészkealj). A másodköltés során három helyen mindössze 11 fiókát találtunk (3,6 fióka/fészkealj).

A leírtakból látható, hogy elég rossz volt az idei költés, amihez az is hozzájött, hogy a 2009/2010-es tél során nagy hó esett, amely elég vastag volt ahhoz, hogy a baglyok legalább egy hétig ne tudjanak a hó alól vadászni, így sokan éhen pusztultak.

Az idei évben a herédi Római Katolikus Templomban gyöngybagoly helyett kuvik költött a ládában. Az ellenőrzéskor már kirepülősek voltak a fiókák, de sikerült az egyiket megfogni és meggyűrűzni.

Sajnos az idei tél sem kedvez a gyöngybaglyoknak, a hideg és a sok hó nem könnyíti meg a táplálék megszerzését.

Ezúton köszönöm a segítséget Király Tamás tagtársunknak a felmérő munkában!

Jusztin Balázs

Faunisztikai adatok

Búbos vöcsök (Podiceps cristatus): 2010.07.08-án az adácsi víztárolón 1 pár 4 fiókával.

Nagy kócsag (Egretta alba): 2010.09.27-én Szücsinél 1 pld..

Fehér gólya (Ciconia ciconia): 2010.10.20-án Mátraderescskénél 1 pld., ez a madár itt telelt át.

Darázsölyv (Pernis apivorus): 2010.05.20-án Apc mellett, a kőbányánál 1 pld..

Rétisas (Haliaeetus albicilla): 2009.08.26-án Abasár – Markaz között, a Tatar-mezőnél (Mézes-domb) 1 ad., 1 imm. és 1 juv. pld.

Kígyászölyv (Circaetus gallicus): 2010.05.21-én Tarnaszentmária – Sirok térségében 1 pár, vsz. itt költöttek (Kazsu A.).

Kékes rétihéja (Circus cyaneus): 2010.01.22-én Gyöngyöstarjántól Ny-ra 1 imm. hím; 11.20-án Csány és Atkár között 3 ad. tojó; 12.22. Szücsi - Ecséd között 1 ad. ♂ (Szabó T.); 12.30. Hort – Csány között 1 imm. ♂ (Szabó T.).

Hamvas rétihéja (Circus pygargus): 2010.04.21-én Tápiószelénél 1 ad. hím.

Egerészölyv (Buteo buteo): 2010.11.20-án Csány és Atkár között kb. 10 pld.

Parlagi sas (Aquila heliaca): 2010.11.20-án Csány – Atkár között 1 ad.

Halászsas (Pandion haliaetus): 2010.04.18-án Hatvannál, a Söderbánya-tavak felett 1 pld. (Szabó T.)

Kis sólyom (Falco columbarius): 2010.11.12-én Hortnál, a Fáy-tanyánál 1 pd. (Szabó T.).

Kabasólyom (Falco subbuteo): 2010.08.05-én Rózsaszentmárton és Apc között 1 pld.

Bíbic (Vanellus vanellus): 2010.11.20-án Csány és Atkár között kb. 150 pd-os csapat.

Kék galamb (Columba oenas): 2010.11.20-án Csány – Atkár között a magasfeszültségű vezetéken 70-80 pld..

Lappantyú (Caprimulgus europaeus): 2010.09.19-én Gyöngyösnél, a Sár-hegyen az Ördögszántáson 1 pld. egy kőről szállt fel (Kovács T.); 10.17-én a gyöngyösi Sár-hegyen 1 pld. (Kovács T.).

Sarlósfecske (Apus apus): 2010.05.28-án Gyöngyösön, az Orczy útnál, a lakótelepi házak felett kb. 25-30 példány, vsz. itt költenek.

Gyurgyalag (Merops apiaster): 2010.05.20-án Tarnál, a Fehérkő-bánya mellett 6-8 páros telep.

Balkáni fakopáncs (Dendrocopos syriacus): 2010.03.01-én Rózsaszentmárton belterületén 1 pld.; 11.19-én uitt 1 ad. hím.

Fenyőrigó (Turdus pilaris): 2010.02.04-én Gyöngyösön, az Orczy-kertben kb. 500 pld.; 02.08-án Rózsaszentmártonban kb. 50 pld.; 11.15-én Gyöngyöstarjánál egy kisebb csapat; 11.21-én Rózsaszentmártonnál 1 pld.; 12.14-én Szücsi – Gyöngyöspata között kb. 30 pld.; 12.22-én Rózsaszentmártonban kb. 50 pld..

Sárgafejű királyka (Regulus regulus): 2010. 10.10-én Horton 6-8pd. (Szabó T.)

Fenyvescinege (Parus ater): 2010. 10.21-én Horton 10-12 pld. (Szabó T.)

Függőcinege (Remiz pendulinus): 2010.07.08-án az adácsi víztárolónál 1 hím pld.

Nagy őrgébics (Lanius excubitor): 2010.01.11-én Gyöngyöstarjától D-re, a műútnál 1 pld.; 02.17-én Lőrincinél, a 21-es út mellett 1 pld.; 02.23-án Gyöngyöspatánál, a temető mellett 1 pld.; 02.27-én Gyöngyöstarjától D-re, a műútnál 1 pd.; 11.02-án Hort - Csány között 1 pld. (Szabó T.); 11.15-én Gyöngyöstarjától D-re, a műútnál 1 pd.; 11.20-án Csánynál 1 pld.; 12.02-án Gyöngyöspatánál, a temető mellett 1 pld.; 12.14-én Szücsi – Gyöngyöspata között 1 pld.

Seregély (Sturnus vulgaris): 2010.10.04-én Szücsi – Gyöngyöspata között több ezres csapat; 10.05-én Gyöngyöstől Ny-ra szintén több ezer példányos csapat; 12.02-án Gyöngyöspatánál, a temető mellett kb. 4-500 pd.; 12.22-én Rózsaszentmárton belterületén kb. 30 pld.

Fenyőpinty (Fringilla montifringilla): 2010.12.01. Hort, 6pd. (Szabó T.)

Csíz (Carduelis spinus): 2010.01.15-én Gyöngyösön, az Orczy-kertben 15 pld.

Sordély (Miliaria calandra): 2010.11.08-tól Gyöngyöspatánál, a temetőnél 10-30 pd., heteken át egyre több gyülekezik a villanyvezetékeken; 12.02-án ugyanitt 15-20 pld.; 12.14-én ugyanitt 10-15 pld.

Dr. Solti Béla

Madárnaptár

Utolsó telelők

2010.03.20. *süvöltő csapat* Gyöngyös, Sár-hegy)

03.21. *kékes rétihéja, 1 tojó* (Gyöngyös, Sár-hegy)

Első érkezők

2010.03.01. *fehér gólya*, 2 pld. (Gyöngyös – Gyöngyösoroszi, Réz L.)

03.01. *seregély*, 6 pld. (Gyöngyöspata)

03.03. *bíbic*, 1 pld. (Gyöngyös - Gyöngyöspata között)

03.18. *énekes rigó* (Gyöngyös, Sipos B. B.)

03.20. *csilp-csalp füzike*, 1 pld. (Gyöngyös, Sár-hegy, Sipos B. B.)

03.20. *barna rétihéja*, 1 pld. (Rózsaszentmárton)

03.21. *házi rozsdafark, 1 hím* (Gyöngyös, Sár-hegy, Sipos B. B.)

03.21. *fitisz füzike*, 1 pld. (Gyöngyös, Sár-hegy, Sipos B. B.)

03.21. *mezei pacsirta*, több pld. (Gyöngyös, Sár-hegy, Sipos B. B.)

- 03.23. cigánycsuk (Gyöngyöstarjáni tó D-re, a múútnál 1 pár)
- 03.30. fekete gólya (Szücsi, 1 pd.)
- 04.04. örvös galamb (Szücsi, halastó, 1 pár)
- 04.04. barázdabillegető (Szücsi, halastó, 3 pld.)
- 04.04. kék galamb (Ecséd, bányató, 20 pld.)
- 04.04. molnárfecske (Ecséd, bányató, 10-15 pld.)
- 04.04. füsti fecske (Hatvan, Zagyva-folyó, kb. 10 pld.)
- 04.07. barátposzáta (Rózsaszentmárton, belterület, 1 hím)
- 04.18. kakukk (Gyöngyös, Sár-hegy, 1 pld.)
- 04.21. hamvas rétihéja (Tápiószele, 1 ad. hím)
- 04.21. gólyatöcs (Pusztamonostor, 2 hím, 1 tojó)
- 04.21. pajzsos cankó (Pusztamonostor, több pld.)
- 04.26. csicsörke (Rózsaszentmárton, 1 hím)
- 04.28. sárgarigó (Jászárokszállás, 1 pld., Kerek L.)
- 05.07. tövisszúró gébics (Szücsi – Gyöngyöspata között, 1 hím)
- 05.09. gyurgyalag (Rózsaszentmárton, több pld.)
- 05.10. sárgarigó (Rózsaszentmárton, 1 pár)

Utolsó távozók

- 2010.09.15. gyurgyalag (Jászárokszállás, Kerek L.)
- 10.17. lappantyú (Gyöngyös, Sár-hegy, 1 pld.)
- 10.20. búbic (Csány – Atkár között, kb. 150 pld.)
- 11.20. kék galamb (Csány – Atkár között, kb. 70-80 pld.)

Első telelők

- 2010.09.23. nagy őrgébics (Gyöngyöspata – Szücsi között, 1 pld.)
- 10.31. süvöltő (Gyöngyös, Orczy-kert, 2 hím, 4 tojó, Kerek L.)
- 11.08. fenyőrigó (Gyöngyöspata, temető, csapat)
- 11.20. kékes rétihéja (Csány – Atkár között, 3 tojó)

Dr. Solti Béla

Téli gyűrűzés

2010. február 12-13-án, a Mátrában, Lajosházán szerveztünk téli madármegfigyelő és gyűrűző napokat. Kicsit izgultam a várható eredmény miatt, hiszen eddig nem volt rá példa a csoport történetében, hogy a téli időszakban gyűrűzzünk.

Lesz-e elég jelentkező, kerül-e elég madár a hálóba, hogyan sikerül a szállást megszervezni? Ilyen és ehhez hasonló kérdések röpködtek a fejemben.

A végeredmény azonban minket igazolt: 18-an vettek részt a programon, és két nap alatt 123 madárra került jelölőgyűrű. Remek hangulatban telt a hétvége, új faj is került az idáig gyűrűzött madarak fajlistájára (csíz).

Sajnos a háziak nem voltunk túl rugalmasak, ezért valószínű, hogy jövőre új helyszínt próbálunk keresni. Ennek okán valószínű, hogy a fajlista is változatosabb lesz, hiszen ez a helyszín eléggé fenn volt a hegyen, mélyen az erdő közepén, így a pintyfélék szinte egyáltalán nem képviselték magukat.

Fotó: Kzsú Attila

A gyűrűzött madarak listája:

- Széncinege: 83 pld.
- Kékcinege: 26 pld.
- Barátcinege: 2 pld.
- Csíz: 8 pld.
- Csuszka: 4 pld.

Szabó Tibor

Bemutató gyűrűzés

2010.05.07-én - az előző évihez hasonlóan - ismét bemutató madárgyűrűzést tartottunk Gyöngyösön, az Orczy-kertben. Ezt a programot Mátra Múzeum kérésére, a „Madarak és fák napja” alkalmából szerveztük meg.

A rendezvénynek idén is nagy sikere volt, több száz óvodás és iskolás diák ismerkedhetett meg a madárgyűrűzés rejtjelmeivel. Közben természetesen a Magyar Madártani Egyesület bemutatására is sor került. Sajnos idén elmaradt a tavalyi madárbőség, alig néhány madarat sikerült fogni, összesen 5 faj 6 példánya került a hálókba. Ennek természetesen megvolt a magyarázata, az esős, hűvös idő, ami egész nap tartott. Így néhány csoportnak sajnos nem is sikerült madarat mutatni. Reméljük, hogy jövőre eredményesebb lesz a bemutató.

A program lebonyolításában Dr. Solti Béla és Nagy Attila vett rész.

Dr. Solti Béla

Időjárás 2010...

Sokan gondoltuk azt a 2000-es év hihetetlen nagy esőzései után, hogy ez néhány évtizedig biztosan nem fog előfordulni hasonló. (Hiszen másról sem szólt akkoriban a média, hogy emberemlékezet óta nem tapasztalhattunk hasonlót). Aztán alig telt el tíz év, és az időjárás megismételte önmagát, monszun jellegű csapadékmennyiséget produkálva.

Hogy ez milyen hatással volt bizonyos régiókra, milyen katasztrófákat okozott az ott élő emberek számára, arra most nem térnék ki. Láttuk, hallottuk, olvastuk a médiákban, kevésbé szerencsés tagtársaink esetleg meg is tapasztalták.

De milyen hatással volt (lesz) ez az élővilágra, egészen pontosan a madarakra? Általános igazság az, hogy az esős időszakban a gólyák, illetve egyéb gázló-és parti madarak sokkal könnyebben találnak táplálékot, mint száraz, aszályos időjárás esetén. De az esőzések folytán kialakult tocsogók, időszakosan vízzel borított területek, az ilyen élőhelyen fészkelő és ott megpihenő vonuló madaraknak is terített asztalt kínálnak. Azonban van egy kritikus pont, amikor a talaj már nem képes elnyelni a szűnni nem akaró csapadék által szállított vízmennyiséget, a tavak, árterek vízszintje emelkedik, elmosva a parti madarak fészket, megghiúsítva a költést. A lehűlt levegőben a rovarmozgás is gyér, éheznek az ezekkel táplálkozó énekesmadaraink is. A gólyás cikkemben leírtam, hogy milyen negatív hatással lehet ez az idő közvetlenül a költésre.

És milyen hatással voltak ezek ránk, madarászokra? Több programunkat is megghiúsított az esős, viharos tavasz és nyár: elmaradt a fülemülék éjszakája, nem tudtuk megszervezni a tavaszi kirándulást, az odúellenőrzéseket is addig-addig halasztgattuk - várva a napsütést, a szebb időt - hogy kifutottunk az időből. A legfájóbb azonban az, hogy a nyári táborról is le kellett mondanunk, pedig már megvásároltuk a tartós élelmiszer egy részét, lekaszáltattuk a leendő táborhelyet, kitisztítottuk a hálóállások környékét.

Azonban a kezdés előtti napon a táborhelyen bokáig álló víz állt, előző estén pedig óriási vihar tombolt, nem mertük megkockáztatni azt, hogy esetleg táborozás közben meglepjen bennünket hasonló idő. Ezek után csak abban reménykedhetünk, hogy túl sűrűn nem lesz részünk hasonlóban, magunk és szárnyas kedvenceink érdekében egyaránt.

Szabó Tibor

HCs - hírek

2010-ben csak egy taggyűlést tartottunk, március 27-én. A helyszín a Mátrai Tájvédelmi Körzet épülete volt, Mátrafüreden. A taggyűlésen Fidlóczky József, a MME kerecsensólyom LIFE programjának koordinátora tartott egy nagyon érdekes, vetítettképes előadást a program végrehajtásáról, a rádióadókkal felszerelt kerecsensólymok által szolgáltatott adatokról, a madarak vonulási útajairól.

A HCs. taglétszáma néhány fővel ebben az évben is gyarapodott, jelenleg 154 fő.

Új tagjaink: Tarjányi Nikolett (Sirok), Sebestyén Péter (Gyöngyös), Budai Sándorné (Tarnaszentmiklós) és Gábor Györgyi (Gyöngyös). Köszöntjük őket a körünkben, reméljük, hogy jól fogják érezni itt magukat, jó madarászatot kívánunk nekik.

Ferencz Sándor (Tenk) tagtársunk 2010-ben érte el a 25 éves jubileumi MME tagságot. Ebből az alkalomból itt is gratulálunk neki.

Anyagi helyzetünk: a banki és pénztári készletünk összesen 302.333.-Ft.

Az év folyamán 90.000.- Ft pályázati pénzt használtunk fel, ragadozó madár kutatásra 30.000 Ft-ot, fehér gólya felmérésre 40.000 Ft-ot és gyurgyalag felmérésre 20.000 Ft-ot kaptunk. Ezeket az összegeket útiköltség térítésekre fizettük ki.

Felszerelésünket az utóbbi években egy GPS navigátorral, egy Olympus 10x50-es keresőtávcsővel és egy 3x7 fokos alumínium létrával tudtuk gyarapítani. Ezek a felszerelések a terepi munkákhoz szükségesek.

A tagság által végzett munkáról a fentiekben számoltunk be.

Dr. Solti Béla